

CSÍKI-MEDENCE MUNKAERŐPIACI HELYZETKÉPE

MAP OF THE LABOUR MARKET SITUATION IN THE BAZINUL CIUCULUI

SÁROSI-BLÁGA ÁGNES

KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja

agnesblaga@gmail.com

DOI: 10.59357/ProSciRural.2022.2.04

Összefoglalás

A tanulmány a Csíki-medence munkaerőpiaci helyzetét elemzi a Román Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai alapján, egyben szorosan kapcsolódva a székelyföldi és Csíki-medence kutatásaihoz. A tanulmány célja a vizsgált térségben meghatározó társadalmi és gazdasági folyamatok elemzése, kiemelten vizsgálva a vidéki közösségek esetében a munkaerőpiaci adatok alakulását. A kapott eredmények a Csíki-medence közösségeinek gazdasági teljesítményéről és versenyképességéről, annak munkaerőpiaci helyzetéről adnak betekintést, segítve a döntéshozókat, a helyi önkormányzatokat a munkaerőpiac feltárásában és a munkavállalást növelő beavatkozások megtervezésében. A vizsgálati eredmények arra mutatnak rá, hogy a közösségek többségében az elmúlt 10 évben nem történt jelentősebb változás a munkaerőpiacon. A közösségek lakosságához képest kevés az alkalmazottak és a regisztrált munkanélküliek száma is. A munkanélküliségi ráta alapvetően nem nagy, de mégis jelentős, a statisztikai szempontból nehezen mérhető, a nem regisztrált munkanélküliek (például háztartásbeliek, időszakosan külföldi munkát vállalók) és a feketén dolgozók aránya miatt.

Kulcsszavak: Csíki-medence, munkaerőpiac, változási trendek, községsoros adatok

Bevezetés

A területi elemzések meghatározó, egyedi jellemzőkkel bíró részét a vidéki térségek képezik, amelyekkel kapcsolatban az utóbbi években szakmai szempontból és a közbeszéd szintjén is tapasztalható egy felértékelődés. Ez a felértékelődés összekapcsolható az új vidékfejlesztési paradigma (OECD, 2006; Van der Ploeg et al., 2015; Woods, 2007; Almstedt et al., 2014) előtérbe kerülésével, amelyen belül kiemelt figyelem irányul a vidéki térségek belső, endogén folyamataira, sajátosságaira és értékeire, valamint az ezekre alapozó lokális fejlesztési programokra. A regionális tudományokon belül is egyre fontosabbá válik annak az elemzése, hogy az urbanizációs folyamatok milyen új trendeket és lehetőségeket kínálnak a vidéki térségek számára.

A vidéki térségekben megfigyelhető új trendeket erősíti az internet térnyerése és a technológiai fejlődés. Ezek ma már nem csak az urbanizációs folyamatok meghatározó tényezői, hanem a vidéki terek modernizációs folyamatokba való bekapcsolására, a vidék meghatározó problémáinak a kezelésére is fontos megoldásokat kínálnak. A nemzetközi szakirodalomban egyre több szerző és kutatás foglalkozik az alapvetően a városfejlesztéshez kapcsolódó smart paradigma vidékfejlesztésben való hasznosítási lehetőségeivel (Naldi et al., 2015; Wang et al., 2022; Gerli et al., 2022). A smart paradigma magyarországi vidéki kontextusban történő értelmezésével és adaptálásával foglalkozó kutatások és szakirodalmi anyagok (Tóth et al., 2015; Nagy et al., 2015; Sikos és Szendi, 2021) is arra hívták fel a figyelmet, hogy a hátrányos helyzetű vidéki térségek számára a smart elméleti modell adaptálása fontos fejlesztési eszköz lehet. A székelyföldi térségben a smart paradigma vidékfejlesztésben való hasznosítása még teljesen újszerűnek számít. A Miskolci Egyetem Hantos Elemér Gazdálkodás- és Regionális Tudományi Doktori Iskolájának keretében 2022-től foglalkozok az okostelepülések, okosrégió formálódásának lehetőségeivel a Székelyföldön, Hargita megyében található Csíki-medencében. A smart koncepció és a vidékfejlesztés közötti összefüggéseket elemző kutatás fontos részét képezik a tematikus helyzetelemzések.

Amennyiben a Csíki-medencéhez hasonló kisebb vidéki térségek fejlesztési lehetőségeivel foglalkozunk, fontos megvizsgálunk a város(ok) és a köré szerveződő vidéki községek kapcsolatát, amelynek fontos elemét képezi a munkaerőpiac.

A város és a környező vidéki községek kapcsolatát a munkaerőpiac vonatkozásában elsősorban az határozza meg, hogy a város munkavégzési lehetőségeket

biztosít a vidéken élő népesség számára, ugyanakkor a vidéki népesség humán-erőforrást jelent a városi intézmények, vállalkozások és egyéb szervezetek működése szempontjából. Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy a területi és tematikus helyzetelemzések mellett a munkaerőpiaci helyzetelemzés fontos a térbeli egységeken belül, tájegységek szintjén, város és a köréjük szerveződő vidéki községek relációjában. Tanulmányunk keretei között a Csíki-medence vonatkozásában vizsgáljuk a munkaerőpiaci helyzetképet.

A tanulmány szerkezetét illetően a bevezetőt követő fejezet a Csíki-medence munkaerőpiacát meghatározó társadalmi és gazdasági folyamatokat és a változási trendeket tárgyalja a Hargita megyei foglalkoztatottsági arány és a munkanélküliségi ráta alakulására fókuszálva, figyelembe véve a témával foglalkozó székelyföldi kutatásokat is. A teljes helyzet megértéséhez nyilvánvalóan a foglalkoztatottsági arány és a munkanélküliségi ráta mellett olyan más tényezőket is fontos figyelembe venni, mint például a munkahelyek minősége, a munkaerőpiaci kereslet és kínálat kapcsolata, oktatási és képzési igények és lehetőségek, a bérek szintje és az életszínvonal. Ezek mind fontos szerepet játszanak a vidéki térségekben élők életminőségének meghatározásában, de jelen tanulmány tárgyát nem képezi ennek a témakörnek az elemzése.

A Csíki-medence munkaerőpiacát meghatározó társadalmi és gazdasági folyamatok

A Csíki-medence Romániában, Hargita megyében található természetföldrajzi térség, amely nem képez önálló adminisztratív egységet: területét 22 község és 2 kisebb város, valamint a Hargita megye székhelyét képező Csíkszereda város alkotja. A 2022-es évközepe népesség – beleértve a városi adatokat is – 118.453 fő. A vidéki lakosság aránya 58% (RNSH 2022).

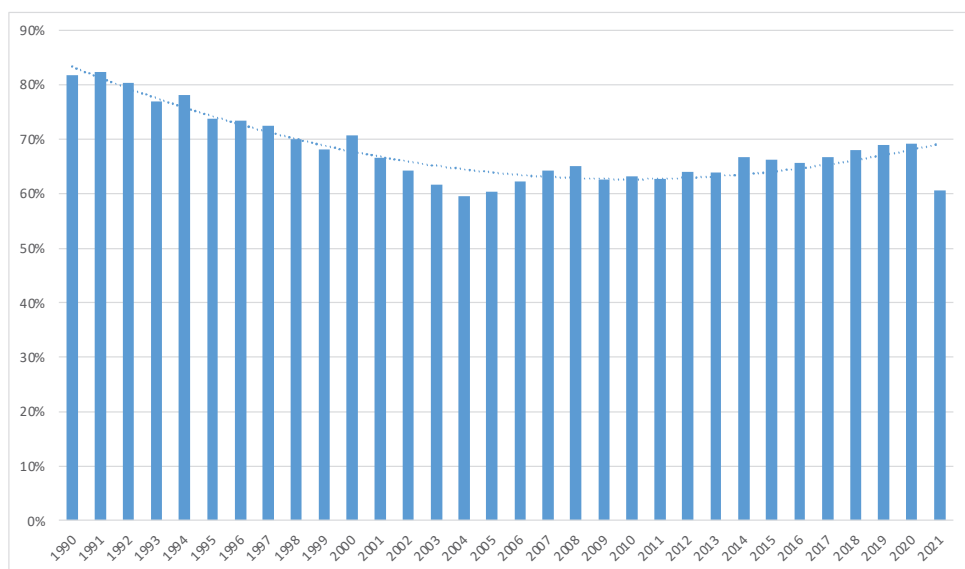
A munkaerőpiac témájú elemzés fókuszában a vidéki községek állnak, de a tanulmány témájának jellegéből adódóan, informatív jelleggel megemlítsre kerülnek a városi, és esetenként a megyei adatok, valamint Székelyföld munkaerőpiaci tendenciái is. Itt fontos megjegyezni, hogy a Csíki-medence Hargita megye lakosságának 35%-át teszi ki.

Kevés kutatás és szakmai elemzés készült a Csíki-medence munkaerőpiaci helyzetéről. Az említett kérdéskörrel 1989 után fejlesztéspolitikai jellegű helyzetfeltáró anyagok készültek (Jánosi – Sólyom, 1995; Bíró – Gagy, 1995; Mátéffy, 2004;

Kosztá, 2004), valamint 1999-ben fejlesztési stratégiát előkészítő munka (Bödy – Kocziszký, 1999), 2012-től évi rendszerességgel a Csík Leader Akciócsoport fejlesztési stratégiája. Az említett anyagokban változó mértékben, többnyire egy-egy fejezet erejéig esik csak szó a Csíki-medence munkaerőpiaci helyzetéről, vagy az ahhoz indirekt módon kapcsolódó területekről, mint például a gazdaság és az oktatás. A kutatási programok és a szakmai elemzések vonatkozásában megemlítendő a KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központjának keretén belül készült szakmai szintézis a székelyföldi térség 1989 utáni munkaerőpiaci helyzetét elemző kutatási eredményekről (Bálint, 2006), amely annak ellenére, hogy nem foglalkozik külön a Csíki-medence adataival, rálátást biztosít azokra a 2006 előtti székelyföldi és Hargita megyei kutatásokra, amelyeknek az átfogó következtetései – különösképpen a társadalmi és gazdasági folyamatok kapcsán – értelemszerűen az elemzett térségre is vonatkoznak. Továbbá 2012-ben készült egy adatfelvétel, amely a Hargita megyei fiatalok munkaerőpiaci integrációját vizsgálta, és tárgyalja azokat a székelyföldi trendeket, amelyek meghatározóak a Csíki-medence munkaerőpiaci helyzete szempontjából (Biró, 2012). Bár nem kifejezetten munkaerőpiaci témájú kutatás, a fejlesztéspolitikai jellege miatt fontos megemlíteni György Ottília (2010) terület- és településfejlesztési feladatokat tárgyaló doktori kutatását, valamint Székely Kinga-Katalin (2016) marketingszempontrú térséganalízisét.

Az elmúlt három évtizedben a romániai, s így a székelyföldi Csíki-medence munkaerőpiaca is jelentős változásokon ment keresztül. A rendszerváltást követő első évek meghatározó változása a magántulajdon visszaállítása, a korlátozások és tiltások megszüntetése, ami lehetővé tette a szabad mozgást és a vállalkozások létrehozását (Laki – Biró, 2001). A munkaerőpiac új lehetőségei ellenére a gazdasági szerkezet megváltozása, a foglalkoztatási rendszer hirtelen összeomlása negatív hatással volt a foglalkoztatottság alakulására, amelyet az 1996-ban megjelenő privatizált vállalatok és nyugati befektetők sem tudtak lényegesen mérsékelni: 1991-2000 között Hargita megyében 13,56%-al csökkent a foglalkoztatottak aránya, és a romániai trendeknek megfelelően a foglalkoztatás szerkezetében egy átcsoportosulás történt az iparból a mezőgazdaság irányába (Bálint, 2006; György, 2010) 1. ábra. A 2008-as gazdasági válság előtt, 2004-ben volt a legalacsonyabb a foglalkoztatottság, 59,5%. 2004 és 2019 között egy lassú növekedés figyelhető meg, de nem állt vissza az 1990-es legmagasabb szintre. A pozitív változások minden bizonnyal összefüggésben vannak Románia EU-hoz való 2007-es csatlakozásával, a nyugati nyitással és az ezáltal megnyíló új lehető-

ségekkel és támogatási programokkal, amelyek következtében többek között erősödtek a felnőttképzési programok, nőtt a vállalkozói kedv és az egyénivállalkozási forma. A 2021-es adatok alapján ennek egyértelműen a COVID-19 világjárvány vetett véget, ugyanis 2020-hoz képest egy drasztikus, 12,3%-os visszaesés látható a foglalkoztatottsági arányban¹.

1. ábra: A foglalkoztatottsági arány alakulása Harghita megyében, 1990-2021 között

*Forrás: A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai alapján
(TEMPO online adatbázis) saját szerkesztés*

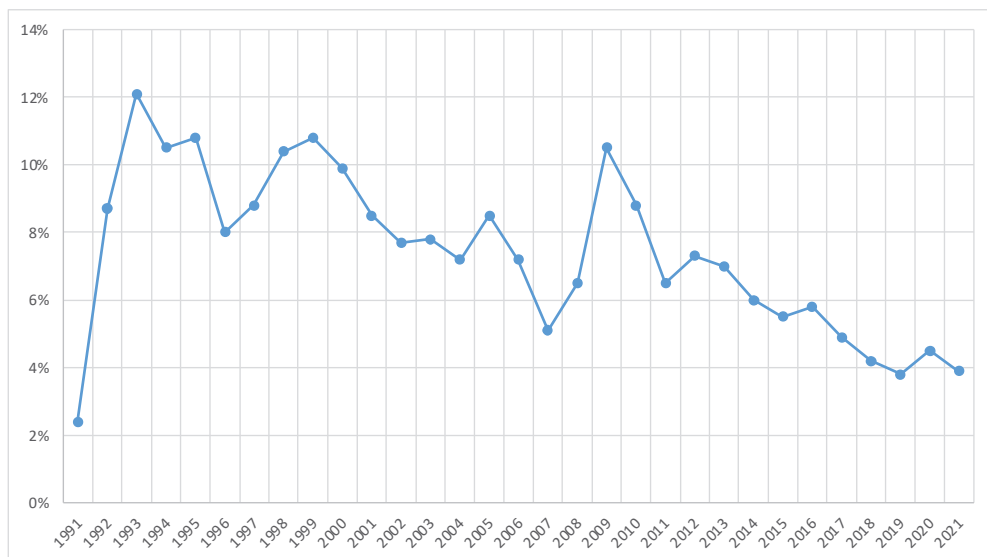
A Harghita megyei munkanélküliségi ráta² 1991 és 2021 közötti alakulását vizsgálva (2. ábra) 1999-ben és 2009-ben volt a legmagasabb. Itt kell megjegyezni, hogy az

¹ A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal definíciója szerint a foglalkoztatottsági arány a foglalkoztatott népesség és a munkaerőforrások százalékban kifejezett aránya.

² A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal definíciója szerint a munkanélküliség aránya a teljes munkaerőforráson belül havonta kiszámított, százalékban kifejezett statisztikai mutató, amelyet úgy határoznak meg, hogy a nyilvántartott munkanélküliek számát a 18 és 62 év közötti, minden év január 1-jén és július 1-jén lakóhely szerinti teljes népességhez viszonyítják. Ez a statisztikai mutató a hátrányos helyzetű területek rendszeréről szóló O.U.G. 75/2000. sz. rendelet értelmében a munkanélküliségi rátát jelenti.

adatok csak a regisztrált munkanélkülieket veszik figyelembe, nincsenek számszerű információk a háztartásbeliekről, a külföldi vendégmunkából élőkről, illetve a munkanélküli segélyre nem jogosult csoportokról, így a valóságban a munkanélküliség sokkal nagyobb mértékű.

A munkanélküliségi arányok az elmúlt 10 évben folyamatosan és látványosan lecsökkentek, ami egyrészt a fentiekben már említett EU-s csatlakozással járó pozitív változásokra és új lehetőségekre is visszavezethető. Ugyanakkor amennyiben figyelembe vesszük azt, hogy a foglalkoztatottság mértékének növekedése nem annyira hangsúlyos, mint a munkanélküliség csökkenése, arra következtethetünk, hogy a számok alakulására jelentős hatással van a vendégmunkás tendencia erősödése, amelynek következtében kevesen regisztrálják magukat hivatalos munkanélküliként.

2. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása Harghita megyében, 1991-2021

*Forrás: A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai alapján
(TEMPO online adatbázis) saját szerkesztés*

A fentiekben hivatkozott székelyföldi munkaerőpiaci helyzettel foglalkozó kutatások (Bálint, 2006; György, 2010; Biró, 2012) eredményei és következtetései, valamint a saját kutatásaim alapján a Csíki-medence munkaerőpiaci helyzetével és az aktuális adatoknak az értelmezésével kapcsolatban az alábbi tényezőket fontos figyelembe venni:

- A rendszerváltás után az ipari termelésre alapozó foglalkoztatási rendszer hirtelen megváltozása negatív hatással volt a munkaerőpiaci helyzet alakulására, és a mai napig nem alakult ki egy stabil munkaerőpiaci kínálattal rendelkező szerkezet. Bár jelentek meg és folyamatosan erősödnek új ágazatok (IT szektor, civil szektor, szociális-karitatív szféra) és az egyénivállalkozásra alkalmas új működési formák (egyéni és családi vállalkozások), még mindig nagy a statisztikai szempontból nehezen mérhető, nem regisztrált munkanélküliek (például háztartásbeliek, időszakosan külföldi munkát vállalók) és a feketén dolgozók aránya.
- A székelyföldi térségre jellemző, és a rendszerváltás után rehabilitált önellátó és a háztáji gazdálkodási tevékenységre alapozó családtervezési modell napjainkban is egy alternatív megélhetési formát jelent a családok számára – és ilyen értelemben mérsékeli a munkanélküliség negatív hatásait –, ennek ellenére térségi fejlesztéspolitikai szinten kevés szó esik róla (Székelyföldi háztartásvizsgálat, KAM, 2004, 2011).
- A térségben az elmúlt 20 évben megnövekedett az innovatív agrártevékenységgel foglalkozók aránya. Megjelent egy új, innovatív vállalkozói modell, tehát olyan mikrovállalkozások működnek, amelyek a hagyományos családi gazdaságokhoz képest új típusú tevékenységet végeznek (Bíró – Sárosi-Blága, 2020; Bíró et al., 2022).
- A külföldi munkamigráció a székelyföldi térség egyik legfontosabb társadalmi folyamata, aminek a munkaerőpiacra gyakorolt hatása egyértelmű, de nehezen mérhető. A térségi kutatások eredményei alapján hátterbe szorítja a munkaerőpiaci szerepvállalást, a munkaerőpiaci statisztikákban nem szereplő, alternatív megélhetést jelent a családok számára, a külföldön szerzett ismeretek és tapasztalatok, valamint a megszerzett anyagi tőke egy része a térségben hasznosul (Bodó, 2022).
- A térségben elérhető felnőttképzések széles skálája, valamint a különféle EU-s foglalkoztatási és képzési programok kedveznek a saját vállalkozások indításának, valamint a pályázati lehetőségek egyéni szintű hasznosításának. Többek között ennek is köszönhető, hogy a Csíki-medence községeiben nagyon sok vállalkozás és ezáltal munkahely és foglalkoztatási

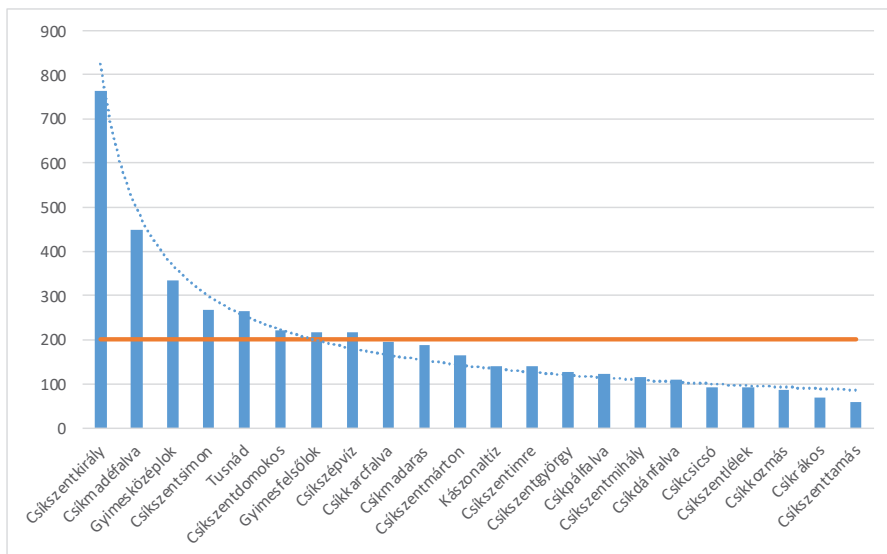
lehetőség jött létre, de fontos hangsúlyozni, hogy a munkahelyek szempontjából még mindig Csíkszereda város lehetőségei a meghatározóak.

A Csíki medence munkaerőpiaci helyzete

A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal 2022-es adatai alapján a Csíki-medence településein, beleértve a városokat is, az alkalmazottak³ száma 26.740 fő, a regisztrált munkanélküliek száma pedig 1.755 fő. A községek adatait külön vizsgálva, az alkalmazottak száma 4.435 fő, a regisztrált munkanélkülieké pedig 1.376 fő. Ez alapján látható, hogy a munkanélküliek 78,4%-a vidéki községek népességéből kerül ki. A 3. ábra arra mutat rá, hogy egy községre átlagosan 202 alkalmazott jut, azonban a 22 község közül mindössze 4 (Csíkszentdomokos, Gyimesfelsőlok, Csíkszépvíz, Csíkkarcfalva) közelít az átlaghoz, és 13 az átlag alatti alkalmazott számmal rendelkezik. A 4. ábrán látható, hogy a községek lakosságához képest szembetűnően alacsony az alkalmazottak aránya.

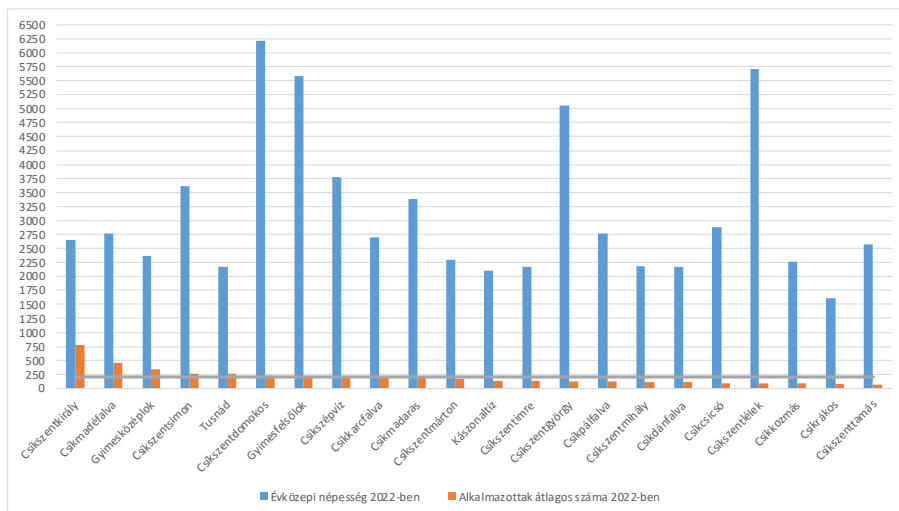
Madéfalva a vasúti csomóponti státusza miatt van jobb helyzetben az alkalmazottak száma szempontjából, illetve ott található a Hargita megyei központi postahivatal. Csíkszentkirályon és Tusnádon a borvíztöltődét, Csíkszentsimonban a sörgyárat, Gyimesközéplekon a turisztikai vállalkozások mellett a pékséget és a tejfeldolgozót, Csíkszentdomokoson a kőbánya és a malom működését, Csíkszépvízen a sajtgyárat, Csíkmadarason a tejfeldolgozót és a kertészetet, Csíkkarcfalván a Székely Jégkorong Akadémiát fontos kiemelni a munkahelylehetőségek szempontjából. Továbbá sok községben működnek fakitermelő- és feldolgozó vállalatok. Az adatok egyértelműen jelzik, hogy a munkaerőpiac szempontjából azok a községek vannak előnyösebb helyzetben, ahol működik valamilyen nagyobb vállalat.

³ A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal definíciója szerint az alkalmazottak gazdasági vagy társadalmi egységben - a tulajdonformától függetlenül - munkaszerződés alapján, pénzbeli vagy természetbeni munkabér formájában történő díjazás ellenében dolgozó személyek.

3. ábra: Az alkalmazottak átlagos száma a Csíki-medence községeiben, 2022

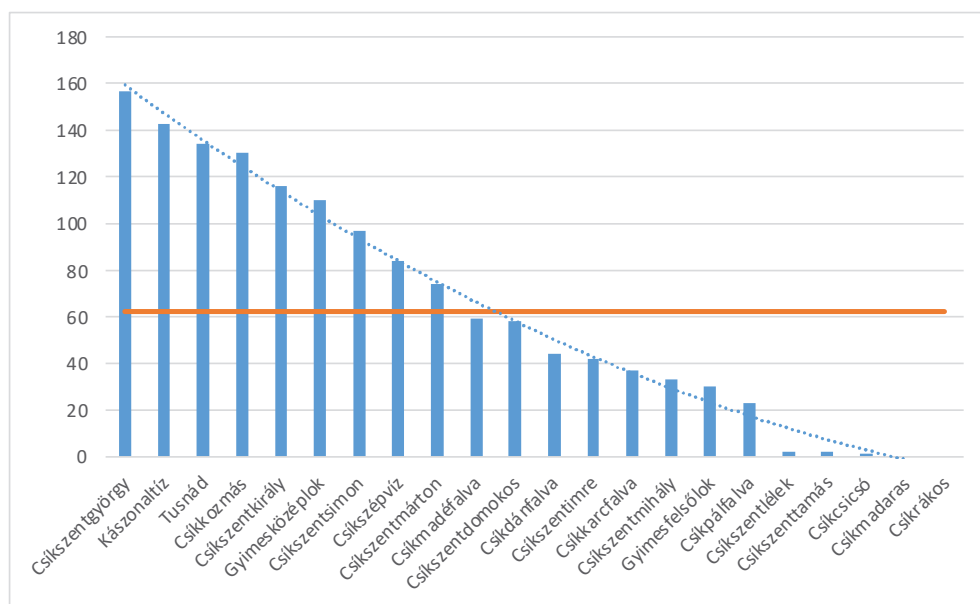
*Forrás: A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai alapján
(TEMPO online adatbázis) saját szerkesztés*

4. ábra: Az alkalmazottak átlagos száma és az évközepi népesség a Csíki-medence községeiben, 2022

*Forrás: A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai alapján
(TEMPO online adatbázis) saját szerkesztés*

A regisztrált munkanélküliek számának elemzése alapján (5. ábra) is hasonló helyzet körvonalazódik: azokban a községekben alacsonyabb ez a szám, amelyek kiemelkedőek a vállalkozói tevékenység szempontjából. Ugyanakkor meglepő módon nem minden esetben azokban a községekben magas a munkanélküliek száma, ahol alacsony az alkalmazottak száma. Ilyen például Csíkszenttamás, Csíkrákos, Csíkszentlélek, vagy Csíkcsicsó, ahol mind az alkalmazottak, mind a regisztrált munkanélküliek száma alacsony. Mivel ezekben a községekben láthatóan nem élnek rosszabbul az emberek, feltehetően jelentősebb mértékű a külföldi munkavállalásból, vagy a saját önellátó gazdálkodásból élők aránya, ami nem jelenik meg a statisztikai adatokban.

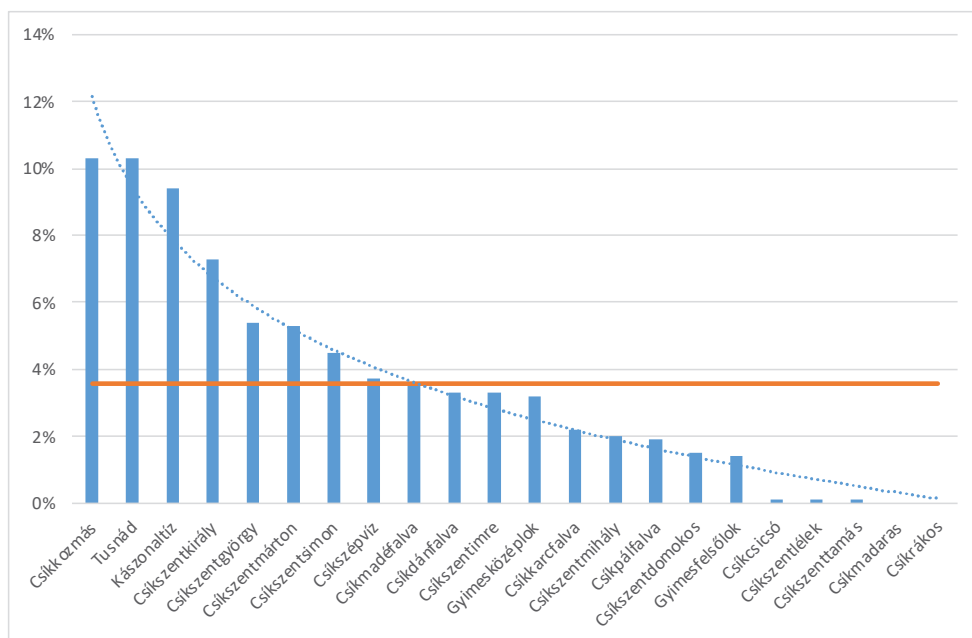

5. ábra: A regisztrált munkanélküliek száma a Csíki-medence községeiben, 2022

*Forrás: A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai alapján
(TEMPO online adatbázis) saját szerkesztés*

A vizsgált községek munkanélküliségi rátájának alakulását 2022 december végén a 6. ábra szemlélteti. A Csíki-medencében a munkanélküliségi ráta 3,6%, ami megegyezik a Hargita megyei adattal, de alacsonyabb a romániai 5,6%-os aránynál, azonban a községek szintjén jelentős különbségek vannak: a 22 vizsgált község közül 9 eléri vagy meghaladja, 3 község pedig megközelíti a 3,6%-os rátát, és 10 pedig jóval alatt

marad. Mivel ez a ráta a munkanélküliek számának a gazdaságilag aktív népességhez viszonyított aránya, magas értéke negatív képet mutat bizonyos községek és a Csíki-medence gazdasági teljesítménye szempontjából egyaránt. Fejlesztéspolitikai szempontból külön érdemes figyelni azokra a községekre, ahol a munkanélküliségi ráta 8-10% körüli: Csíkkozmás, Tusnád, Kászonaltíz és Csíkszentkirály. Fontos megjegyezni, hogy ezekben a községekben számottevő, és az elmúlt években növekedett a roma népesség aránya (a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet 2016-os SocioRoMap vizsgálata, statisztikak.erdelystat.ro).

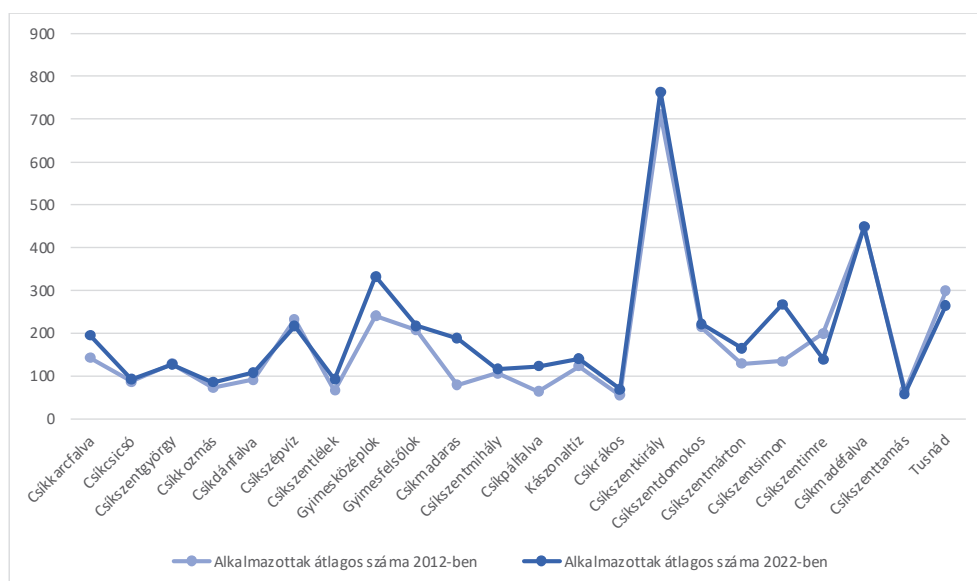

6. ábra: A munkanélküliségi ráta a Csíki-medence községeiben, 2022

*Forrás: A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai alapján
(TEMPO online adatbázis) saját szerkesztés*

A 100 alkalmazottra jutó munkanélküliek száma az elmúlt 10 évben Kászonaltíz kivételével a többi községben ugyanaz maradt vagy csökkent. Ez elsősorban az alkalmazottak számának növekedésével magyarázható: az alkalmazottak átlagos száma 2012 és 2022 között 5 község kivételével a többi esetben stagnált vagy pozitív irányba változott (7. ábra). A foglalkoztatottak számának növekedése figyelhető meg Csík-

szentsimon, Csíkmadaras, Csíkpálfalva és Gyimesközéplek esetében, ami elsősorban a munkahelyteremtő vállalkozások létrehozásának és működésének köszönhető. A változás összefüggésben lehet az infrastruktúra és a közlekedési hálózat fejlődésével is, mivel fejlesztések a térség minden községben történtek, az alkalmazottak számában bekövetkező változások inkább a gazdasági aktivitásra vezethetők vissza. Az, hogy a jelzett községekben az elmúlt 10 évben stagnált vagy növekedett az alkalmazottak átlagos száma, rendkívül fontos a községek és indirekt módon a Csíki-medence gazdasági fejlődésének szempontjából. Ugyanakkor jelzésértékű az, hogy a 22 község közül 18 esetében az elmúlt 10 évben nem történt jelentősebb elmozdulás ezen a téren, a Csíki-medence községei jelen pillanatban nem számítanak vonzóknak a befektetők és a vállalkozók számára, mert nem jelentős a munkaerőpiac és a gazdasági aktivitás.

7. ábra: Az alkalmazottak átlagos száma 2012-ben és 2022-ben

*Forrás: A Román Nemzeti Statisztikai Hivatal adatai alapján
(TEMPO online adatbázis) saját szerkesztés*

Összegzés

A tanulmány a Csíki-medence munkaerőpiacát meghatározó társadalmi és gazdasági folyamatokat és változási trendeket, valamint az aktuális munkaerőpiaci helyzetet szemléltető adatokat elemezte. Fő célja volt egy helyzetkép felvázolása, ami információértékkel bír a Csíki-medence gazdasági teljesítményéről és versenyképességéről a munkaerőpiaci helyzet függvényében, s ezáltal segítheti a döntéshozókat, helyi önkormányzatokat a munkaerőpiaci helyzet megértésében és a foglalkoztatottságot növelő, célzott beavatkozások megtervezésében. A munkaerőpiaci helyzet kisebb tájegységekre és régiókra irányuló elemzése ugyanakkor nem csak a döntéshozók, hanem a helyi és regionális gazdaságok és a lakosság számára is fontos, segítségével előrejelezhetők a jövőbeli változások, és fel lehet készülni az új munkaerőpiaci trendekre és fejlesztési lehetőségekre. Jelenleg Székelyföldön kevés számban vannak a Csíki-medencéhez hasonló, kisebb tájegységekre és régiókra irányuló, község szintű vagy községsoros adatokra alapozó elemzések, amelyek lehetővé tennék tematikus helyzetképek elkészítését. A tanulmányban bemutatott adatok szemléltetik, hogy Hargita megye és a Csíki-medence esetében is a lakosság közel 60%-a vidéki településeken él. A jelen tanulmányhoz hasonló tematikus elemzések elvégzésében nehézséget jelent az, hogy az adminisztratív szempontból nem községközpont településekről a Román Nemzeti Statisztikai Hivatal nem tesz közzé információkat – s a községközpont településekről is keveset – tehát a legtöbb témában megyei és fejlesztési régiók szerinti statisztikai adatok elérhetők, ami a kisebb léptékű fejlesztéspolitikai tervezés szempontjából egy jelentős hiányosság és korlát.

A Csíki-medence községeinek munkaerőpiaci helyzetével kapcsolatban a tanulmányban bemutatott és elemzett adatok alapján a következőkre hívnám fel a figyelmet:

- A rendelkezésre álló munkaerőpiaci adatok alapján a Csíki-medencében a munkanélküliek 78,4%-a a vidéki települések népességéből kerül ki. Amennyiben a községközpont települések adatait a városi adatoktól külön vizsgáljuk, egy csíki községre átlagosan 202 alkalmazott jut, ami a községek lakosságához képest rendkívül alacsony szám. A 22 csíki község közül gyakorlatilag csak 9 van a többihez képest átlagon felüli vagy átlaghoz közeli helyzetben a munkaszerződés alapján foglalkoztatottság szempontjából: Csíkszentkirály, Madéfalva, Gyimesközéplak, Gyimes-

felsőlok, Csíkszentsimon, Tusnád, Csíkszépvíz, Csíkkarcfalva és Csíkszentdomokos. Ezekben a községekben erősebb az állami intézményi vagy vállalkozói szféra. Ez visszatükröződik a regisztrált munkanélküliek számában is: azokban a községekben alacsonyabb ez a szám, ahol jelentősebb gazdasági tevékenység zajlik.

- A Csíki-medencében a munkanélküliségi ráta 3,6%, ami nem jelentős, megegyezik a Hargita megyei adattal és alacsonyabb a romániai 5,6%-os rátánál, azonban fontos figyelembe venni, hogy ez a szám csak a regisztrált munkanélkülieket veszi figyelembe. A vizsgált térségben még mindig nagy a statisztikai szempontból nehezen mérhető, nem regisztrált munkanélküliek (például háztartásbeliek, időszakosan külföldi munkát vállalók) és a feketén dolgozók aránya, ami részben magyarázatot ad arra, hogy a statisztikai adatokhoz képest a térség lakossága miért nem él mélyszegénységben.
- Fejlesztéspolitikai szempontból a munkanélküliségi adatok esetében is hasznosnak bizonyul figyelembe venni a községsoros adatokat. Ebből a szempontból külön érdemes figyelni azokra a községekre, ahol a munkanélküliségi ráta 8-10% körüli (Csíkkozmás, Tusnád, Kászonaltíz és Csíkszentkirály), és keresni a magyarázatot és a beavatkozási területeket.
- A vizsgált térség községeiben az elmúlt 10 évben növekedett az alkalmazottak átlagos száma, ami jelzésértékű a gazdasági fejlődés szempontjából. Ugyanakkor fontos figyelembe venni azt, hogy 22 község közül 18 esetében az elmúlt 10 évben nem történt jelentősebb elmozdulás ezen a téren, tehát ha csupán ezekből az adatokból indulunk ki, a Csíki-medence vidéki települései jelen pillanatban nem számítanak egy vonzó térségnek a befektetők és a vállalkozások számára, mert nem jelentős a munkaerőpiac és a gazdasági aktivitás.

Felhasznált szakirodalom:

- Almstedt, A.–Brouder, P.–Karlsson, S.–Lundmark, L. J. T. (2014): Beyond postproductivism: from rural policy discourse to rural diversity. In *European Countryside*, 4., 297-306. DOI: 10.2478/euco-2014-0016
- Bálint, B. (2006): Szakmai szintézis a székelyföldi térség 1989 utáni munkaerő-piaci helyzetével kapcsolatos kutatási programok és szakmai publikációk eredményei alapján. MTA Határon Túli Magyar Tudományos Ösztöndíjprogram Kuratóriuma. Kézirat. 45 p.
- Biró, A. Z.–Gagy, J. (1995): Lázárfalva, Tusnád, Tusnádfürdő, Sepsibüksád, Torja települések általános jellemzése. 7-24. p. In: Jánosi, Cs. – Sólyom, L.(Szerk.): Csíki Zöld Füzetek 1995. I. Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó. 186 p.
- Biró A. Z. (szerk.) (2012): A Hargita megyei fiatalok munkaerőpiaci integrációja. Csíkszereda, Státus Kiadó.
- Biró, A. Z.–Sárosi-Blága, Á. (2020): Embeddedness or Marginalization? Aspects for Analysing the Local Embeddedness of Innovative Agricultural Enterprises in Szeklerland. In *Acta Universitatis Sapientiae, Social Analyses*, 22.10. 77-93. p. DOI: <https://doi.org/10.2478/aussoc-2020-0004>
- Biró, A. Z.–Sárosi-Blága, Á.–Kovács, J.T. (2022): Changes in the Role of Agriculture from the Perspective of Innovative Agricultural Entrepreneurs. The Case of Szeklerland, Eastern Transylvania. In *European Countryside* 14(1):51-66. DOI: 10.2478/euco-2022-0003.
- Bodó, J. (szerk.) (2022): Migráció és életforma a székelyföldi térségben. Átmenetek sorozat. Státus Kiadó, Csíkszereda.
- Bódy, P.–Kocziszk, Gy. (1999): A Csíki-medence fejlesztési stratégiája. (Kutatási jelentés) Miskolc-Csíkszereda. Kézirat.
- Gerli, P.–Navio Marco, J.–Whalley, J. (2022): What makes a smart village smart? A review of the literature. In *Transforming Government: People, Process and Policy*, Vol. 16 No. 3, 292-304. <https://doi.org/10.1108/TG-07-2021-0126>
- György, O. (2010): A terület- és településfejlesztés legfontosabb feladatai a Csíki-medencében. Doktori (PhD) értekezés. Debrecen. 236 p.

- Jánosi, Cs. – Sólyom, L. (Szerk.) (1995): Csíki Zöld Füzetek 1995. I. Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó. 186 p.
- KAM (2004): Székelyföldi háztartásvizsgálat. KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja. Kézirat.
- KAM (2011): Székelyföldi háztartásvizsgálat. KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja. Kézirat.
- Koszta, Cs. (2004): Kistérségi szerveződési folyamat Hargita megyében (1998-2002). 229- 237 p. In: Bodó, J. (Szerk.): Székelyföldi mozaik. Térségi szociológiai tanulmányok. TÉRSÉG Könyvek. KAM-Regionális és Antropológiai Kutatások Központja. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó. 263 p.
- Laki, L.–Biró, A. Z. (2001): A globalizáció peremén. Kunhegyes térsége és a Csíki-medence az ezredfordulón. Budapest: MTA Politikai Tanulmányok Intézete. 338 p.
- Mátéffy, M. (2004): A Hargita megyei kistérségi szerveződési folyamat öt éve. 13-30. p. In: BIRÓ A. Z.–KOSZTA Cs.–MÁTÉFFY M. (Szerk.): Vidékfejlesztés Hargita megyében. Regionális Képzési Központ, Csíkszereda: Alutus Kiadó. 267 p.
- Nagy Z.–Tóth G.–Péter Zs.–Szendi D.–Pál Zs.–Leskó A.–Tóthné Kiss A. (2015): Smart Local Community kezdeményezések lehetőségei vidéki térségekben - BorsodAbaúj-Zemplén megye három járásának példáján. In Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek, 2., 59-70.
- Naldi, L.–Nilsson, P.–Westlund, H. –Wixe, S. (2015): What is smart rural development? In Journal of Rural Studies 40, 90-101. DOI: 10.1016/j.jrurstud.2015.06.006
- Nemzeti Kisebbségkutató Intézet (2016): SocioRoMap. statistikak.erdelystat.ro
- OECD [Organisation for Economic Co-operation and Development] (2006): Education at a Glance. <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/37376068.pdf> (a letöltés ideje: 2022. december 6).
- Ploeg, J.D. van der.–Schneider, S.–Ye, J. (2015): Rural Development: Actors and Practices. In Research in Rural Sociology and Development, 22, 17-30. DOI: 10.1108/S1057-192220150000022001

- Sikos T.–Szendi D. (2021): Kialakulhatnak-e okos falvak az Abaúji térségben? In Tér és Társadalom – 35. évf., 3. szám, <https://doi.org/10.17649/TET.35.3.3361>
- Tóth G.–Nagy Z.–Péter Zs.–Szendi D. (2015): Smart City alkalmazások bevezetésének lehetőségei csereháti mintaterületen. In: Veresné Somosi M., Lipták K. (szerk.): IX. International Scientific Conference. A Gazdaságtudományi Kar megalapításának 25. évfordulója alkalmából. Miskolc, Lillafüred, 368-379.
- Wang, Q.–Luo, S.–Zhang, J. –Furuya, K. (2022): Increased Attention to Smart Development in Rural Areas: A Scientometric Analysis of Smart Village Research. In Land 11, 1362. <https://doi.org/10.3390/land11081362>
- Woods, M. (2007): Engaging the global countryside: globalization, hybridity and the reconstitution of rural place. In Progress in Human Geography 31 (4), 485–507. DOI: 10.1177/0309132507079503

Abstract

The study analyses the labour market situation in the Bazinul Ciucului based on the data of the Romanian National Statistical Office, closely linked to the research on Szeklerland and the Bazinul Ciucului. The aim of the study is to analyse the social and economic trends in the area under study, with a particular focus on the evolution of labour market data in rural municipalities. The findings will provide insights into the economic performance and competitiveness of the municipalities of the Bazinul Ciucului and its labour market situation, helping decision-makers and local authorities to explore the labour market and plan interventions to increase employment. The results show that in most municipalities there have been no major changes in the labour market over the last 10 years. Both the number of employed and the number of registered unemployed are low compared to the population of the municipalities. The unemployment rate is not high in principle, but it is still significant, due to the statistically difficult to measure share of the unemployed who are not registered (e.g. houseworkers, temporary foreign workers) and the share of the unemployed who are working in the black economy.

Keywords: Bazinul Ciucului, labour market, trends of change, municipality-level data